

POROČILA REPORTS

RAZSTAVNA IN PRIREDITVENA DEJAVNOST SEM V LETU 2023

Maja Kostrić Grubišić in Sonja Kogej Rus

231

V letu 2023 je SEM praznoval svojih prvih 100 let

Slovenski etnografski muzej (SEM), najstarejša etnološka ustanova v Sloveniji, je v letu 2023 praznoval stoletnico svoje ustanovitve. Praznično leto je obeležil s številnimi razstavami, publikacijami, izdajo priložnostne znamke in drugimi dogodki. Ob častitljivem jubileju je izvedel bogat in pester razstaveni in javni program, ki je izpostavljal tako stalne kot občasne razstave in zbirke SEM. Vedno znova se izkazuje, kako pomembno je, da SEM k oblikovanju programa vabi in vključuje različne javnosti, društva, ustanove in strokovno javnost, ki nas pri našem delu podpirajo.

Kolektiv SEM ob izidu publikacije *Slovenski etnografski muzej: Prvih sto, 1923–2023*
(foto Blaž Verbič, Dokumentacija SEM)

Vrhunec praznovanja je bil celodnevni praznični dogodek **SEM 100 let: Praznujmo skupaj!** 22. junija z odprtjem prvega dela nove stalne razstave **Človek in čas: Prvih 100** in panojske razstave **Nesnovna kulturna dediščina Slovenije: Ob 20-letnici Unescove Konvencije**. Slavnostni program *SEM skozi čas* pa je vodil etnolog Matjaž Pikalo, veselo dogajanje sta zaokrožila nastopa dveh glasbenih zasedb **Čompe** in **Fake Orchestra** z gosti, na **Rokodelskem SEMnju** pa so se predstavili rokodelci in obrtniki. Manjkala nista niti torta niti zdravica. Direktorica SEM Natalija Polenec je ob tem povedala:

Slovenski etnografski muzej letos praznuje 100-letnico ustanovitve s sloganom SEM 100 let: Praznujmo skupaj! Obletnica je priložnost, ko se lahko zazremo v bogato preteklost muzeja, od skromnih, a smelih začetkov, ko so muzejsko ekipo sestavljali ravnatelj, kustos in služitelj, do tega, da je danes SEM najstarejša in osrednja etnološka ustanova v Sloveniji z 11 kustodiat in številnimi podpornimi službami. Zaziramo se v prelomne dogodke v muzejski zgodovini ter hkrati ob obeleževanju visokega jubileja postavljamo nove mejnike.

SEM je v letu 2023 realiziral 24 razstav: eno stalno razstavo, štiri lastne občasne razstave, dve medinstitucionalni razstavi, dve gostujoči razstavi iz tujine, štiri manjše gostujoče razstave iz Slovenije, eno razstavo obiskovalcev in eno zunanjo razstavo na ograji pred muzejem, s tremi razstavami je gostoval po Sloveniji in v tujini pripravil gostovanja petih razstav. Na ogled je postavil eno manjšo fotografsko razstavo v Kavarni SEM. Poleg tega je pripravil dva virtualna sprehoda ter z zbirkami ali fotografijami sodeloval na štirih razstavah drugih ustanov.

Razstavna dejavnost SEM

Razstave iz leta 2022

V letu 2023 so bile na ogled tri razstave iz leta 2022: odmevna razstava *Sveti konji – nebesni jezdec* do 14. januarja 2023 in spremljevalna fotografska razstava *Podobe konjev in ljudi* do 29. januarja 2023. Poleg tega je bila čez vse leto na ogled še razstava iz leta 2021 *Ljudska umetnost med domom in svetom: Zbirki SEM in ljudske umetnosti NSK skupine IRWIN*.

Razstave SEM v letu 2023

Človek in čas: Prvih 100, prvi del stalne razstave (razstavna hiša SEM, od 22. junija 2023)

(Avtorice zasnove in kustodinje razstave: Sonja Kogej Rus, mag. Adela Pukl in Barbara Sosič, SEM; zasnova prostorske postavitve, arhitektura in oblikovanje razstave: mag. Jasna Kralj Pavlovec; celostna podoba in grafično oblikovanje razstave: Danijela Grgić; asistentka grafičnega oblikovanja: Tina Dernovšek; besedila: Sonja Kogej Rus, mag. Adela Pukl in Barbara Sosič v sodelovanju s kustosi SEM; sodelavci/ke Slovenskega etnografskega muzeja: mag. Ralf Čepлак Mencin, dr. Marko Frelih, mag. Gregor Ilaš, mag. Anja Jerin, Danijel Mežan, Katarina Nahtigal, Mojca Račič, dr. Bojana Rogelj Škafar, dr. Tanja Roženberger, mag. Polona Sketelj, Miha Špiček, Blaž Verbič, dr. Nena Židov, dr. Janja Žagar; restavratorji: Gregor Kos, mag. Ana Motnikar, Žiga Rehar,

SEM; komuniciranje in programi: mag. Maja Kostric Grubišič, mag. Irena Plešivčnik, Maja Kocjan; programi in izobraževalne dejavnosti, didaktični elementi na razstavi: Sonja Kogej Rus; ilustratorka didaktičnih elementov: Maja Kocjan; tehnična podpora in oblikovanje svetlobe: Boštjan Marolt, Silvester Lipovšek, Denis Mršič, Jan Sintič; tehnična koordinacija: Natalija Bubnar; jezikovni pregled: Irena Destovnik; prevod: Romana Mlačak; animacija in video projekcija: Peter Vrčkovnik, mountainattack.com; fotografije: Karel Holynski, Anja Jerin, Tomo Jeseničnik, Joža Kozak, Larisa Matijević, Milan Pregelj, Sara Selšek, Blaž Verbič in Dokumentacija SEM)

Prvi del nove stalne razstave je bil odprt 22. junija 2023, ob velikem jubilejnim praznovanju 100-letnice SEM, ki ga je spremljal veliki dogodek s celodnevним dogajanjem. Razstava predstavlja 100 predmetov, ki pripovedujejo vsak svojo neponovljivo zgodbo o svojem izvoru, izdelovalcih in uporabnikih ter o svojem življenju v muzeju. Skozi čas predmete in življenja z njimi povezanih ljudi gledamo skozi različna očala, saj različna obdobja ljudem prinašajo raznolike izkušnje. SEM je tako most, ki nas s pričevalnostjo zbranih predmetov venomer znova povezuje s preteklostjo in prihodnostjo.

233

Utrinek z nove stalne razstave *Človek in čas: Prvih 100* (foto Blaž Verbič, Dokumentacija SEM)

V 100 letih delovanja je muzej zbral 40.000 predmetov slovenske in zunajevropske kulturne dediščine, ki pričajo o kulturi in načinih življenja od 17. stoletja do danes; glavnina predmetov izvira iz 19. in 20. stoletja. Na razstavi so predstavljeni predmeti, ki pričajo o različnih vidikih kulture: rekonstrukcija noše iz Valvasorjeve *Slave Vojvodine Kranjske* na primer o oblačilni kulturi; rezljana vrata iz Poljanske doline o izjemnosti; gostilniški inventar iz začetka 20. stoletja o uporabnosti; kreacija *Sončnica* oblikovalca Alana Hranitelja o ustvarjanju v času; kovček izseljenke o spominjanju; delovno oblačilo gasilca o pripadnosti. Del razstave odseva srečevanja Slovencev s kulturami sveta, kamor so med drugim umeščeni *Smejoči Buda* s Kitajske in mokasini, značilno obuvalo severnoameriških ljudstev.

Drugi del stalne razstave *Človek in čas: Od ponedeljka do večnosti* je bil odprt leta 2024. Oba dela stalne razstave se komplementarno dopolnjujeta ob osrednji temi človeka in časa.

Lastne občasne razstave

Belo zlato: Zgodbe o bombažu (razstavna hiša SEM, 19. januar–20. avgust 2023)

(Avtorica razstavnega koncepta: Tina Palaić; kustosi: dr. Marko Frelih, mag. Ralf Čeplak Mencin, Tina Palaić; besedila: dr. Marko Frelih, dr. Kanika Gupta, mag. Ralf Čeplak Mencin, Tina Palaić, Ana Reberc, Akash Kumar Sahu; zasnova prostorske postavitve in oblikovanje razstave: Rok Kete; celostna podoba in oblikovanje razstave: **234** Melissa Cerić; fotografije: Jošt Franko, Kanika Gupta, Ana Reberc; instalacija bombaža: Katja Podjed, cvetličarna Cvet d.o.o.; restavratorji: mag. Ana Motnikar, Gregor Kos, Žiga Rehar; priprava fotografskega gradiva Blaž Verbič, Miha Špiček; program ob razstavi: Tina Palaić; izobraževalni programi: Sonja Kogej Rus, Katarina Nahtigal; komuniciranje: mag. Maja Kostrić Grubišić, mag. Irena Plešivčnik, Maja Kocjan; tehnična podpora: Silvester Lipovšek, Boštjan Marolt; prevod: Andreja Šalamon Verbič; jezikovni pregled: Rok Janežič)

SEM je med letoma 2019 in 2023 sodeloval v projektu *Etnografski muzeji in muzeji svetovnih kultur kot prostori skrbi*, ki ga je sofinanciral program Ustvarjalna Evropa. Projekt je povezoval trinajst evropskih etnografskih muzejev, ki so v ospredje postavljali ekološko znanje, ki ga lahko odkrivamo v zunajevropskih zbirkah ter izpostavljajo pomen skrbi za ohranjanje planeta in za ustvarjanje nujnih sprememb v sodelovanju z ljudmi, ki jim zunajevropska dediščina pripada in ki jih podnebne spremembe tudi najmočnejše prizadevajo. SEM se je v to temo vključil z eksperimentalno razstavo o izjemno pomembni surovini, ki je soustvarila globalni kapitalistični sistem in s tem sooblikovala svet, v katerem živimo. Ta surovina je bombaž.

Razstava je zgodbo bombaža osvetlila z dvema zbirkama SEM iz začetka 20. stoletja: z misijonarsko zbirko iz Bengalije v vzhodni Indiji in z zbirko barona Antona Codellija in njegovega sodelavca Lea Poljanca iz Toga. Nastali sta kot stranski produkt siceršnjega udejstvovanja njunih zbiralcev v obeh deželah – pokristjanjevanja in vzpostavitve prve radiotelegrafske postaje med takratnim Togolandom in nemškim kolonialnim imperijem. Izbrani predmeti na razstavi, kot so tekstilni izdelki in indijski tiski božanstev in motivov vsakdanjega življenja, pa tudi fotografsko in filmsko gradivo, prikazujejo proizvodnjo bombaža in oblačilno kulturo v obeh deželah.

Razstava je predstavila tudi sodobne izzive pridelovalcev bombaža, ki so tesno vpeti v globalni kapitalistični sistem. V začetku leta 2022 sta se v indijski zvezni državi Odiša in v afriški Republiki Togo s pridelovalci bombaža in drugimi akterji v tej industriji pogovarjali dr. Kanika Gupta (Indija) in Ana Reberc (Slovenija). Njuni raziskovalni izsledki so bili na razstavi izpostavljeni s filmoma.

Vrbišče šjme / Vrbiške šeme (razstavna hiša SEM, 8. februar 2023–26. marec 2023)

(Avtorica razstave: mag. Adela Pukl; kustosa razstave: mag. Adela Pukl, Miha Špiček; strokovni sodelavci razstave: mag. Anja Jerin, Tomaž Prosen, Boris Čekada, Blaž Verbič; restavriranje razstavljenih predmetov: Gregor Kos, mag. Ana Motnikar, Žiga Rehar; tehnična pomoč: Silvester Lipovšek, Boštjan Marolt; filma: *Vrbiške šeme*, Vrbica, 2013 in *Pust Vrbica* 1979 in 1983, Vrbica, 1979, 1983; komuniciranje: mag. Maja Kostric Grubišić, mag. Irena Plešivčnik; fotografije: Primož Hieng, Anja Jerin, Marijan Prosen, Adela Pukl, Miha Špiček, Blaž Verbič, Romeo Volk, arhiv KTD Vrbišče šjme Vrbica; oblikovanje razstave: Barbara Bogataj-Kokalj; jezikovni pregled: Irena Destovnik; prevod: David Limon)

235

Vrbiške šeme so pustna skupina z okoli šestdesetimi liki iz vasi Vrbica pri Ilirski Bistrici. Liki se delijo na bele ali gosposke šeme in črne šeme ali podložnike. Najprepoznavnejša in po nastanku najstarejša lika sta beli in črni lovec (*louc*). Na pustno nedeljo v vasi zaživi nemo gledališče, v torek pripravijo *poberijo*, v sredo (na pepelnico) pa skupina pokoplje pusta. Posebnost vrbiških šem so usnjene obrazne maske – *larfe*. Vsak pustni lik ima svojo *larfo*. Izdelava usnjene maske, ki je dolgotrajen proces, zahteva posebna znanja in veščine ter ustvarjalnost in iznajdljivost izdelovalca.

Najstarejši znani ohranjeni dokument o pustnih likih iz Vrbice je fotografija iz leta 1935, ko so šeme obiskale Ilirsko Bistrico. Takrat je skupina štela 28 likov, sodelovali pa so lahko le moški. Po drugi svetovni vojni so pustovanje obnovili, leta 1968 pa so vanj vključili tudi ženske.

Priložnostna razstava v SEM je predstavila sedem celotnih pustnih oprav vrbiških šem (belega in črnega lovca, par belih šjm, ciganko, cigana in medveda), fotografije drugih pustnih likov ter različna kopita za izdelavo usnjenih obraznih mask.

Peš, s kolesom, vlakom in tovornjakom: Terenske raziskave Orlovih ekip (razstavna hiša SEM, 30. marec 2023–25. junij 2023)

(Avtorja razstave: Miha Špiček in Blaž Verbič; fotografije: Oddelek za dokumentacijo SEM; koordinatorka razstave: mag. Maja Kostric Grubišić; grafično oblikovanje: Maja Kocjan; komuniciranje: mag. Maja Kostric Grubišić, mag. Irena Plešivčnik; restavraciji: Gregor Kos, mag. Ana Motnikar, Žiga Rehar; tehnična podpora: Silvester Lipovšek, Boštjan Marolt; lektura: Vilma Kavšček; prevod: David Limon)

Razstava je razgrnila zgodbo o delu Orlovih terenskih ekip in predstavila delček enega najpomembnejših fondov muzeja. Terenske raziskave Orlovih ekip so bile vsakoletne sistematične terenske raziskave kustosov SEM, pridruženih raziskovalcev sorodnih znanstvenih ustanov ter študentov in dijakov Šole za umetno obrt, ki jih je leta 1948 vpeljal takratni ravnatelj Etnografskega muzeja dr. Boris Orel, član in vodja 18 ekip. Po njegovi smrti leta 1962 je sledilo še 14 terenskih odprav pod vodstvom njegovega naslednika dr. Borisa Kuharja, zadnja ekipa pa je bila na terenu leta 1982. V vseh teh letih so raziskovalci za muzej pridobili veliko število predmetov ter ustvarili izjemno količino zapiskov, fotografij in risb, ki jih danes hrani SEM.

Razstava je po eni strani na ogled postavila v fotografski objektiv ujete trenutke kolektivnega terenskega dela po Sloveniji in na Tržaškem med letoma 1948 in 1982 ter skozi izbrane predmete prikazovala delo raziskovalcev. Po drugi strani pa je bila poklon dr. Borisu Orlu, prvemu povojnemu ravnatelju Etnografskega muzeja, začetniku skupinskega terenskega raziskovanja po Sloveniji, in članom dvaintridesetih raziskovalnih ekip. Brez njih Slovenski etnografski muzej danes ne bi imel tako obsežnega gradiva s področij materialne, družbene in duhovne kulture.

Dediščina starega Egipta: Fotografski arhiv Güntherja in Ingrid Hölbl
(razstavna hiša SEM, 29. junij 2023–3. september 2023)

236

(Avtorji: dr. Marko Frelih, prof. dr. Günther Hölbl, dr. Urška Furlan; fotografije iz fotografskega arhiva Güntherja in Ingrid Hölbl; koordinatorja razstave: Blaž Verbič, mag. Maja Kostrić Grubišić; barvna korekcija fotografij: Blaž Verbič; grafično oblikovanje: Maja Kocjan; komuniciranje in program: mag. Maja Kostrić Grubišić, mag. Irena Plešivčnik; tehnična podpora: Silvester Lipovšek; prevod: dr. Urška Furlan, Romana Mlačak)

Decembra 2021 je Slovenski etnografski muzej dobil v digitalizacijo obsežen fotografski arhiv kulturne dediščine Egipta in zahodnega Sredozemlja, ki sta ga muzeju posodila zakonca mag. Ingrid in prof. dr. Günther Hölbl iz Avstrije. Egiptolog prof. dr. Günther Hölbl je že leta 1974 začel s sistematičnim fotografiranjem arheoloških najdišč in ustvaril okoli 14.000 diapozitivov. SEM je v zameno za digitalizacijo pridobil pravico do uporabe digitalnih kopij, originale pa je vrnil avtorjema.

Egipčanski del arhiva vključuje predvsem fotografije templjev in posmrtnih kompleksov iz zgodnjega dinastičnega obdobja in Starega, Srednjega in Novega kraljestva do poznejših obdobji Ptolomajcev in rimskih cesarjev ter koptskih samostanov in cerkva vse do danes. Dokumentirana je celotna dolina Nila od delte na severu, preko Srednjega Egipta do templjev Gornjega Egipta in do Nubije na jugu. Kasnejša potovanja so vodila donatorja v oaze zahodno od doline Nila in skozi vzhodno puščavo z v skale vklesanimi napisi in kulturnimi prostori v Vadi Hammamat do rimskih rudnikov, templjev in puščavskih naselbin *Mons Claudianus* in *Mons Porphyrites* ter do rudnikov *Mons Smaragdus* z rimskimi postojankami in puščavskimi cestami, ki vodijo do Rdečega morja.

Na razstavi je bil prikazan izbor fotografij arheoloških znamenitosti iz doline Nila, egipčanskih svetišč in grobnic ob reki, na rečnih otokih in v puščavskih oazah ter eksponatov iz egiptovskih muzejev.

Nesnovna kulturna dediščina Slovenije: Ob 20-letnici Unescove Konvencije
(pred Kavarno SEM, 22. junij–5. november 2023)

(Avtorici razstave: dr. Nena Židov, mag. Anja Jerin; grafično oblikovanje: Darja Klančar; prevod: David Limon, Martin Cregeen; lektura slovenskega besedila: Irena Destovnik)

Na panojski razstavi je bila predstavljena bogata in raznovrstna nesnovna kulturna dediščina Slovenije, ki je še vedno živa in je bila do konca maja 2023 vpisana v Register

nesnovne kulturne dediščine (115 enot in 335 nosilcev). Predstavljenih je bilo tudi šest enot iz Slovenije, ki so vpisane na Unescov Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva.

Razstava je bila odprta ob dogodku ob 100-letnici muzeja, spremljalo pa jo je strokovno srečanje ob obeležitvi 20-letnice Unescove *Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine*, na katerem so nosilci, strokovnjaki in predstavniki Ministrstva za kulturo predstavili dobre prakse varovanja nesnovne kulturne dediščine, povezane z implementacijo Unescove Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine v Sloveniji.

Medinstitucionalne razstave

Triennale rokodelstva (razstavna hiša SEM, 1. december 2023–3. marec 2024)

237

(Vodja projekta: mag. Tadej Pungartnik, Koroški pokrajinski muzej; kustodinje razstave in avtorice razstavnega besedila: dr. Cvetka Požar (Muzej za arhitekturo in oblikovanje), dr. Tanja Roženberger (Slovenski etnografski muzej), Maja Vardjan (Muzej za arhitekturo in oblikovanje); strokovna komisija za izbor izdelkov: Ivana Borovnjak (Kolektiv Oaza, Zagreb), dr. Cvetka Požar (MAO), mag. Tadej Pungartnik (KPM), dr. Tanja Roženberger (SEM), Almira Sadar (NTF Univerze v Ljubljani); jezikovni pregled: mag. Andreja Čibron Kodrin; arhitektura razstavne opreme in grafično oblikovanje: Bojan Pavšek, Vesna Oprešnik, Sebastjan Kurmanšek (Opa!celica); komuniciranje: mag. Maja Kostrič Grubišić, SEM; idejna zasnova postavitve: dr. Tanja Roženberger, Maja Kocjan, SEM; postavitve razstave: Boštjan Marolt, SEM; avtorice in avtorji razstavljenih izdelkov: Inštitut za svilologijo in svilarstvo, Betka Kralj, Boštjan Perger, Vid Polončič in Rokodelski center Ribnica, Sonja Porenta, Martin Skoliber, Saša Žuman, Ksenija in Ana Baraga, Sanja Grcić, Ana Haberman, Teja Hlačer, Tina Koder Grajzar, Nina Lučić, Carmen Medic, Jana Mršnik, Polona Poklukar, Urška Sadar (Hvalica), Nina Savič in Ana Cajhen, Sitar d.o.o., Natalija Sinkovič, Nika Šantej, Katja in Nataša Skušek, Ljubomir Zečević, Klemen Zupančič (Studio Moste), Špela Hudobivnik, Rok Oblak, Kolektiv Oloop, Lili Panjtar, Sodobni kreativni center Kreativnice, Nina Vastl Štefe, Tanja Vergles in Maja Babič Košir)

Triennale rokodelstva je bila razstava sodobnih in inovativnih izdelkov na temeljih bogate kulturne dediščine Slovenije, ki je zaokrožila celoletni medinstitucionalni projekt. Zasnovana je bila na podlagi dveh javnih razpisov: poziva *Triennale rokodelstva* in obrti, ki ga je razpisal konzorcij partnerjev, in poziva *Povezovanje sodobnega oblikovanja, rokodelstva in obrti*, ki ga je v okviru evropske platforme *Distributed Design* razpisal Center za kreativnost. Izdelki, izbrani na razpisu *Povezovanje sodobnega oblikovanja, rokodelstva in obrti*, so bili razstavljeni v Muzeju za arhitekturo in oblikovanje. Razstava v SEM je bila na ogled po prvi uspešni predstavitvi v Koroški galeriji likovnih umetnosti.

Na ogled je bilo 38 izbranih del. Izbor izdelkov in projektov na razstavi je bil razdeljen v tri tematske sklope: Ohranjene tradicije: mojstrska znanja, spretnosti in veščine; Nove tradicije: prilagoditve rokodelskih simbolik in tehnik; Nova materialnost: konceptualni in socialni pristopi. Tematska zasnova razstave je omogočila vzpostavitev odnosov med izdelki ter tako izpostavila njihove temeljne in tudi skupne lastnosti. Na

razstavi so bili predstavljeni izdelki iz različnih naravnih materialov – keramike, tekstila, ličkanja, slame in lesa, ustvarjeni s klasičnimi in tradicionalnimi pristopi (lončena skleda, predpražnik iz ličja ...) ali z uvajanjem novih pristopov. Na ogled so bile klekljane čipke iz ovčje volne, kvačkane torbe iz naravne lanene vrvice, izdelki iz kombinacije stekla, lesa in kovine, izdelki iz svile, unikatni nakit, izdelki, narejeni z uporabo več različnih tehnik, ter predmeti, povezani s socialnim in ekološkim angažmajem.

Posebno mesto na razstavi je bilo namenjeno tradicionalnim, ročno izdelanim rokodelskim izdelkom, ki sledijo tradiciji posameznih rokodelskih panog: s pripravo in uporabo naravnih materialov in surovin, ki so pogosto pridobljene v bližnji okolici, v načinu ročnega dela ter uporabi tradicionalnih tehnik in pripomočkov, v formi izdelkov, njihovi rabi in uporabnosti.

238

Sedem žutih zlatih: Denar v vsakdanjem in prazničnem življenju (Mala galerija Banke Slovenija, 7. december 2023–13. januar 2024)

(Avtorji razstave: Špela Goltes, Bogdana Herman, Alenka Miškec, Katarina Nahtigal (SEM), Vladimir Vidmar; produkcija: Banka Slovenije; koproducenti: Narodni muzej Slovenije, Slovenski etnografski muzej, Numizmatično društvo Slovenije; oblikovanje: Špela Goltes; obrazstavna besedila: Bogdana Herman, Alenka Miškec, Katarina Nahtigal, Vladimir Vidmar)

Slovensko ljudsko izročilo, ki vključuje pesmi, pripovedi, bajke, legende, réke, pregovore, izštevank, je pravo bogastvo informacij o družbenih, ekonomskih, psiholoških in ožje kulturnih lastnostih ter posebnostih našega življenja. Vseprisod je na ta ali oni način omenjen tudi denar.

Medinstitucionalna razstava Narodnega muzeja Slovenije, Slovenskega etnografskega muzeja in Numizmatičnega društva Slovenije je predstavila raziskave, odražanje in oživljanje vloge denarja v ljudskem izročilu našega geografskega in kulturnega območja, proučevanje bogastva mnogoterih pomenov in pojavov denarja, bodisi snovnih ali nesnovnih, neposrednih ali prenesenih. Skozi tri premišljeno oblikovane sklope so obiskovalci sledili različnim iteracijam denarja v vsakdanjem in prazničnem življenju naših prednikov ter opazovali odmeve, ki segajo do današnjega dne.

Gostujoče razstave iz tujine

Nesnovno. Dedščina in kolektivni spomin (razstavna hiša SEM, 14. september 2023–19. november 2023)

(Kustosa: Antonio Muñoz Carrión, María Pía Timón Tiemblo; koordinatorka projekta v SEM: mag. Maja Kostrić Grubišić; uredniški odbor: mag. Maja Kostrić Grubišić, dr. Bojana Rogelj Škafar, mag. Anja Jerin, SEM; grafično oblikovanje: Maja Kocjan; komuniciranje: mag. Maja Kostrić Grubišić, mag. Irena Plešivčnik, SEM; lektura: Vilma Kavšček; prevod iz španščine v slovenščino: Sara Virk; prevod iz slovenščine v angleščino: Helena Biffio Zorko; tehnična podpora: Silvester Lipovšek, Boštjan Marolt)

Razstava *Nesnovno. Dediščina in kolektivni spomin* je gostovala v Slovenskem etnografskem muzeju na pobudo in s podporo Veleposlaništva Španije v Sloveniji kot del kulturnega programa španskega predsedovanja Svetu Evropske unije. V 11 razstavnih poglavjih je skozi etnografsko, antropološko in estetsko perspektivo osvetlila dragocene drobce iz življenja v Španiji med letoma 1858 in 1988, od katerih se jih je nekaj ohranilo vse do danes. Nesnovno dediščino Španije je prikazala s predstavitvijo dela, odnosov, gest, prizorov iz vsakdanjega življenja, poklicev in praznovanj.

Fotografi v Španiji so že v 19. stoletju začeli po naročilu dokumentirati premičnine in nepremičnine, denimo katedrale, muzeje, samostane, gradove, slike, dragocene predmete itd. Nekatere med njimi sta pritegnila tudi dokumentiranje in interpretacija nesnovnih vidikov kulture – ljudi in njihovih načinov življenja, s čimer je razstava ponazorila sposobnost fotografov za opazovanje vsakdanjika. S pomočjo fotografskega gradiva so obiskovalci dobili vpogled v življenje v preteklosti ter iskali vzporednice z današnjim svetom; kaj se je iz preteklosti ohranilo in kaj se je spremenilo ali izgubilo.

239

Nesnovni svet Španije je bil na ogled na fotografijah Jeana Laurenta (fotografije je posnel med letoma 1860 in 1886), Mariana Morena (1892–1925), Baltasarja Cueva (1891–1894), Aurelia de Colmenaresa y Orgaza (1894–1935), Pedra Ibarre (1858–1934), Eustasia Villanueve Gutiérreza (1913–1929), Otta Wunderlicha (1914–1933), Antónia Passaporteja (1901–1983), Loty (1927–1936), Luisa Escobarja Lópeza (1920–1960) in Cristine Garcíe Rodero (1949).

Poljske jaslice (razstavna hiša SEM, 21. november 2023–28. januar 2024)

(Kustodinja razstave in avtorica besedil: dr. Małgorzata Kunecka, Nacionalni etnografski muzej v Varšavi; koordinatorka razstave v SEM: dr. Nena Židov; arhitektura in oblikovanje: Ariana Furlan Prijon; grafično oblikovanje razstave: Barbara Bogataj Kokalj; komuniciranje: mag. Maja Kostrić Grubišić, mag. Irena Plešivčnik, SEM; prevodi v slovenščino: Maja Ropret; prevodi v angleščino: dr. Małgorzata Kunecka; lektura slovenskega besedila: Irena Destovnik; tehnična pomoč: Boštjan Marolt, Kristijan Dolenc Rojko, mag. Ana Motnikar, Žiga Rehar, Gregor Kos)

Gostujočo razstavo je pripravil Državni etnografski muzej v Varšavi v sodelovanju s SEM. Razstava je bila del obeleževanja 20-letnice Unescove *Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine*.

Podobno kot v Sloveniji tudi na Poljskem v božičnem času postavljajo jaslice. Na razstavi so bili na ogled različni tipi jaslic in jaslice, značilne za posamezne dele Poljske, ter likovne upodobitve Kristusovega rojstva, ki so delo ljudskih umetnikov. Razstava je predstavila jaslice kot lokalne posebnosti, ljudsko umetnost, ki navaja k razmisleku o sodobnem svetu, in kot spominke. Na ogled so bile domače jaslice in jaslice kot del dramske umetnosti – v obliki lutkovnega gledališča ne nastopajo več zgolj kot verski predmet. Sveti Frančišek je v želji, da bi božič približal običajnemu človeku, leta 1223 v mestu Greccio za upodobitev rojstva svetega deteta izdelal posebno prizorišče; ideja se je zelo hitro razširila po vsej Evropi. Na Poljskem so menihi v samostanskih cerkvah postavljali premikajoče se jaslice, v katere so vključevali tudi posvetne elemente. Dramske

Decembrski čas v SEM z razstavo *Poljske jaslice* (foto Blaž Verbič, Dokumentacija SEM)

uprizoritve Kristusovega rojstva so bile spektakli, ki so zaradi aktualne družbene tematike in komičnih motivov pritegnili množice gledalcev. Poljski škofje in cerkvene oblasti nad uprizarjanjem politične in moralne satire v cerkvah niso bili navdušeni, zato so se žive jaslice v 18. stoletju preselile na ulice, v gostilne ali zasebne domove.

Na razstavi so bile posebej izpostavljene *krakovske jaslice*, ki jih vsako leto izdelujejo v Krakovu in so prepoznavne po vključevanju tamkajšnje arhitekture. Zaradi pomena, ki ga imajo za prebivalce mesta, je bila *Tradicija jaslic v Krakovu* leta 2018 vpisana na Unescov Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva. Razstavo je spremljal film, ki je nastal ob pripravi nominacije.

Manjše gostujoče razstave

16. *Cici umetnije* (razstavna hiša SEM, 13. april 2023–2. maj 2023)

(Organizatorji razstave: uredništvo *Cicibana* in *Cicidoja* Mladinske knjige v sodelovanju z Otroškim vrtcem Ajdovščina in s podporo društva Bralna značka ter SEM; avtorji: 160 vrtčevskih in osnovnošolskih otrok iz Slovenije; koordinatorka v SEM: Sonja Kogej Rus; komuniciranje: mag. Maja Kostric Grubišić)

Bienalno razstavo 160 likovnih del po natečaju otroških revij *Ciciban* in *Cicido* na temo *Moj knjižni junak, moja knjižna junakinja* je spremljala podelitev 12 nagrad in dogodek v družbi Boštjana Gorenca - Pižame.

Odprtje bienalne razstave otroških likovnih del 16 Cici umetnije (Dokumentacija SEM)

Slovenski teden nakita 2023 (razstavna hiša SEM, 11.–21. maj 2023)

(Kustosi in koordinatorji razstave: Dalija Seg, arhitektka Maja Stamenković in Rok Marinšek; koordinatorka razstave v SEM: Irena Plešivčnik; razstavljavci: Martina Lončar, CORVUS studio, Christoph Steidl Porenta, Dalija Seg, Melina Kumer Reichmann, Arijana Gadžijev, Milica Bujanja, Jasmina Rojc, Uršula Rihtar, Huberto Široka, Kateryna Burlina, Maria Konschake (BE), Holland Houdek (US), Marija Miloshevska (NMK), Xinyi Chen (EÈ CHAN, UK/CN), Biljana Klekachkoska (DE), Anastasia Koutsampela – Lefflow (GR), Nadia Policarpova (MD), Benjamin Kavazović (BA), Ana Baldini (PT), Bianca-Maria Bolum (UK), Francisco Guevara (MX), Birgit Thalau (LU), Srečko Molk, Jana Mršnik–BelaBela, Martina Obid Mlakar, Sanda Vidmar Jewelry, E2RD, Nataša Druškovič, Romi Bukovec, Maja Licul, Laura Forte (IT), Jiashi Ying (CN), EÈ CHAN (UK/CN), Donidelmare jewelry (IT), Baiyu Qu (US), Joanna Muzyka (PL), Adela Schicker (CZ), Roberto Zanon (IT), Anže Mrak, Mimoto–Your jewelry architect, Aleksandra Atanasovski, Xinyi Chen, EÈ CHAN (UK/CN), Cleopatra Cosulet, HORIA CÂLȚEA, Izabella Petrut, Lucica Rus, Madalina Radulea, Maria Dima – Unde, Mihaela Grama, Silvia Cruceru; komuniciranje: mag. Maja Kostrić Grubišić, mag. Irena Plešivčnik, SEM)

Druga edicija Slovenskega tedna nakita na temo SODOBNA ALKIMIJA – umetnost preoblikovanja je bila posvečena oblikovalkam in oblikovalcem sodobnega nakita, ki so v svojem poklicu velikokrat nevidni ali prezrti, ter promoviranju sodobnega oblikovanja nakita. Vseslovenski dogodek je bil trajnostno naravn in je združeval razstave, tečaje, delavnice, predavanja ter vodenja po razstavah. Podeljene so bile tudi nagrade za predstavljena dela v več kategorijah.

Razstave in spremljevalni dogodki Slovenskega tedna nakita so se odvijali v Ljubljani, Mariboru, Izoli, Radovljici, Slovenj Gradcu in drugih krajih po Sloveniji. S

sodobnim nakitom se je predstavilo več kot 100 oblikovalk in oblikovalcev. Približno polovica jih je bilo iz Slovenije, drugi pa iz okoli 30 držav celotnega sveta.

Na razstavi v SEM so poleg več kot 40 uveljavljenih slovenskih in mednarodnih oblikovalcev nakita razstavljali tudi gostje z Romunskega tedna nakita. V času razstave je potekal bogat spremljevalni program pod naslovom *Druženje z oblikovalci ob petih popoldan*.

Življenjska zgodba Františka Vladimírja Foita (upravna hiša SEM, 8.–16. junij 2023)

242

(Zasnova razstave: Juraj Chmiel, veleposlanik Češke republike v Ljubljani; avtorji: Veronika Bělecká in Katija Gale (Veleposlaništvo Češke republike) v sodelovanju s Tanjo Verboten (Muzej Velenje); koordinatorka razstave v SEM in komuniciranje: mag. Maja Kostric Grubišić; prevod v slovenščino: Ksenija Mravlja; grafično oblikovanje: Tereza Tejklková)

Razstava je predstavila zanimivi življenjski zgodbi češkega akademskega kiparja in popotnika Františka Vladimírja Foita in njegove žene Irene, ki sta bili polni dogodivščin in nepričakovanih preobratov, ter osvetlila okoliščine njenega prihoda v Velenje, kjer se je Foitova življenjska pot nesrečno končala. Foit je eden tistih Čehov, ki so pomembno zaznamovali slovensko kulturno zgodovino.

Foita je veliko navdušenje nad afriško umetnostjo, ki ga je očarala že med študijem, pripeljalo do potovanja v Afriko. Prvo potovanje je omogočila Karlova univerza, saj je soustanovitelj Hrdličkovega muzeja izrazil zanimanje za doprsne kipe Afričanov, s katerimi bi dopolnil muzejske zbirke. Po drugi svetovni vojni se je František Foit v Afriko odpravil še drugič, takrat ga je spremljala žena Irena. Drugo potovanje, ki naj bi trajalo eno leto, se je zaradi takratnih družbenih in političnih razmer v Afriki in na Českoslovaškem podaljšalo na 23 let.

Razstava je predstavila njuno bivanje v Afriki, približala Františka Foita kot umetnika, raziskovalca in profesorja ter orisala politične okoliščine leta 1968 kot prelomnico v českoslovaški zgodovini. Dogodki leta 1968 so močno zaznamovali tudi življenje zakoncev Foit, ki sta se leta 1971 zaradi prepovedi vrnitve na Českoslovaško naselila v Velenju, kjer sta velik del gradiva in dokumentacije, ki sta ju zbrala v Afriki, podarila Muzeju Velenje.

Zbirka Františka Foita, ena najpomembnejših afriških zbirk na slovenskih tleh, je bila po mnenju strokovnjakov v tistem času ena največjih v Srednji Evropi. Prvič je bila na ogled postavljena že leta 1971¹ in je danes del stalne razstave na Velenjskem gradu.

Cockta 70 let (razstavna hiša SEM, 3.–10. december 2023)

(Avtorji razstavljenih del: Veronika Hozjan, Ana Lucija Šarić, Ljubomir Stefanović-Ljubba, Marina Mesar – OKO, Agata Lučić; besedila: mag. Adela Pukl, SEM, Špela Linec, DROM agency; kustodinja razstave: mag. Adela Pukl, SEM; koordinatorka razstave: mag.

¹ Op. ur.: Glej podatke o razstavi *Foitova zbirka črnske umetnosti* v članku *Razstavna dejavnost Muzeja neevropskih kultur Goričane* v tej številki *Etnologa*, stran 138.

Maja Kostrić Grubišić, SEM; komuniciranje: mag. Maja Kostrić Grubišić, mag. Irena Plešivčnik, SEM, DROM agency, Špela Linec, Atlantic Droga Kolinska, Svetlana Babić; grafično oblikovanje: Tadej Abram, DROM agency; jezikovni pregled: Dalia Rožembergar, DROM agency; prevod: Špela Linec, DROM agency)

Ob 100-letnici SEM in 70-letnici Cockte so bila na priložnostni razstavi predstavljena dela petih regijskih umetnikov, ki so v kultni podobi Cockte našli navdih in jo poustvarili. Obenem so bili na ogled izbrani predmeti blagovne znamke Cockta, ki jih hrani Slovenski etnografski muzej.

Razstave obiskovalcev ob novi stalni razstavi *Človek in čas*

Čas in nematerialnost (razstavna hiša SEM, 7. december 2023–11. februar 2024) 243

(Avtorji del: študenti različnih smeri Akademije za likovno umetnost in oblikovanje Univerze v Ljubljani (ALUO): Katarina Babić Derenda, Ana Božič, Manuel Brajnik, Eva Štupnik, Ana Govc, Domen Hitrec, Jan Hostnik, Ana Janež, Strahinja Jovanović, Jan Lavrič, Klara Maček, Katarina Marov, Liza Jutra Norčič, Zdenka Pandžić, Inja Prebil, Stela Primec, Valentin Radulović, Dunja Rahovsky Šuligoj, Mori Sikora, Sara Skenderija, Katarina Snoj, Anka Štrukelj, Isidora Todorčić, Tim Topić; mentorja: prof. dr. Uršula Berlot Pompe, ALUO, asist. Tim Prezelj, Pedagoška fakulteta UL in Znanstvenoraziskovalni center SAZU; koordinatorka razstave v SEM: Natalija Polenec; koordinatorka razstave v ALUO: Mateja Vidrajz; grafično oblikovanje: Tim Topić, Jan Kranjec, ALUO; besedilo: Uršula Berlot Pompe, ALUO, in Maja Kostrić Grubišić, SEM; jezikovni pregled: Irena Destovnik; komuniciranje: Maja Kostrić Grubišić, Irena Plešivčnik, Maja Kocjan, SEM; tehnična podpora: Boštjan Marolt, Kristijan Dolenc Rojko, SEM)

Razstava Akademije za likovno umetnost in oblikovanje Univerze v Ljubljani je bila prva v nizu obrazstavnega programa nove stalne razstave *Človek in čas*, na kateri bodo pod naslovom *Srečevanja v času* »svoj čas« na občasnih razstavah predstavljali zunanji partnerji, posamezniki, skupine, strokovna javnost in fakultete.

Razstava je združila umetniška dela študentov različnih smeri ALUO, ki so se tematsko ukvarjali s časovnostjo, minljivostjo, staranjem, trajnostjo ali trenutnostjo v doživljanju osebnega, individualnega in družbenega vsakdana. Časovnost, ki se je danes pogosto zavedamo z občutki vsakdanjega hitenja in »izgubljenega« časa, je ena od osnovnih kategorij doživljanja in merjenja realnosti. Razlike med linearnim in cikličnim časom, mehansko merljivo in subjektivno doživeto časovnostjo ali razmerjem časa, prostora in snovi so teme, ki so navdihovale tako tradicionalno kot tudi sodobno umetniško produkcijo.

Študenti umetniških in oblikovalskih smeri ALUO so ustvarili umetniške refleksije, interpretacije ali vizionarske hipoteze časovnosti, povezane s spremenjenimi razmerami doživljanja časa v obdobju digitalizacije ter družbenih in političnih napetosti. Sodobne oblike postmedijske, klasične (analogne – slikarske, kiparske) ali digitalne (hibridne) umetnosti so se soočile s humanističnimi, ekološkimi in sociološkimi problematikami, ki zrealijo sodobno razumevanje časovnosti kot temeljne kategorije realnosti.

Gostovanja SEM po Sloveniji

Slovenski etnografski muzej: 100 let (Krakovski nasip, Ljubljana, 10. maj 2023–17. julij 2023)

(Koordinatorica razstave in avtorica besedila: mag. Maja Kostric Grubišić, SEM; strokovna sodelavka: dr. Bojana Rogelj Škafar, SEM; fotografije predmetov: Tomo Jeseničnik; fotografije muzeja: Blaž Verbič, SEM; grafično oblikovanje: Maja Kocjan, SEM; prevod v angleščino: Romana Mlačak)

Rokodelske obrti v Registru nesnovne kulturne dediščine (Brdo pri Kranju, 11. junij 2023)

244

(Avtorici: dr. Nena Židov, mag Anja Jerin, SEM; foto: Dokumentacija SEM, organizator: Konzorcij rokodelskih centrov)

Rokodelske obrti v Registru nesnovne kulturne dediščine (Dvorec Visoko, Slovenija, 10. september 2023)

(Avtorici: dr. Nena Židov, mag Anja Jerin, SEM; foto: Dokumentacija SEM, organizator: Rokodelski center DUO Škofja Loka)

Gostovanja SEM v tujini

Buzzing Slovenia: O čebelah in ljudeh (Muzej evropskih kultur, Berlin, Nemčija, 11. junij 2023–14. april 2024)

Gostovanje razstave *Buzzing Slovenia: O čebelah in ljudeh* v Muzeju evropskih kultur v Berlinu
(Dokumentacija SEM)

Nesnovna kulturna dediščina Slovenije v luči Unescove Konvencije (Hiša kulture, Buenos Aires, Argentina, 29. junij 2023–31. julij 2023)

Nesnovna kulturna dediščina Slovenije v luči Unescove Konvencije (Mestna hiša Cabildo, Cordoba, Argentina, 27. november–10. december 2023)

Nesnovna kulturna dediščina Slovenije v luči Unescove Konvencije, panojska razstava (Zgodovinski muzej province Entre Rios „Martiniano Leguizamón“, Paraná, Argentina, 11. maj–1. junij 2023)

245

Alma Maksimiliana Karlin – pisateljica (Haus am Dom, Frankfurt, Nemčija, 15. september–23. november 2023)

Razstave v Kavarni SEM

100 let SEM, predmeti iz zbirk SEM na fotografijah Toma Jeseničnika (20. junij 2023–)

(Koordinatorji razstave: Miha Špiček, Blaž Verbič, mag. Maja Kostrič Grubišič, SEM; fotografije: Tomo Jeseničnik; komuniciranje: mag. Maja Kostrič Grubišič)

Spletne razstave / Virtualni sprehodi

Sveti konji – nebesni jezdec

<https://www.etno-muzej.si/sveti/>

Strokovni sodelavec virtualne razstave Blaž Verbič, SEM; vizualizacija 360pano.si, zanj Tomislav Kiraly; video Moutainattack.com, zanj Peter Vrčkovnik.

Človek in čas: Prvih 100

<https://www.etno-muzej.si/cc/>

Strokovni sodelavec virtualne razstave Blaž Verbič, SEM; vizualizacija 360pano.si, zanj Tomislav Kiraly; video Moutainattack.com, zanj Peter Vrčkovnik.

Javni program v letu 2023

Javna in strokovna vodstva po razstavah

- *Sveti konji – nebesni jezdec*

Vodstva z avtorjem razstave dr. Markom Frelihom: 15. 1., 2. 2., 12. 2., 16. 2., 16. 3., 19. 3., 23. 4., 17. 6., 24. 9., 19. 10., 19. 11., 17. 12. 2023

- *Peš, s kolesom, vlakom in tovornjakom: Terenske raziskave Orlovih ekip*
Vodstvi z avtorjema razstave Miho Špičkom in Blažem Verbičem: 13. 4. in 17. 6. 2023
- *Belo zlato: Zgodbe o bombažu*
Vodstvo mag. Ralfa Čeplaka Mencina z gostjo Meto Krese: 20. 4. 2023
Vodstvi avtorice razstave dr. Tine Palačić: 18. 5. in vodstvo z gostjo Ano Reberc: 17. 6. 2023
- *Plečnikova Lectarija*
Vodstvo avtorice razstave dr. Tanje Roženberger: 17. 6. 2023
- *Ljudska umetnost med domom in svetom: Zbirki SEM in ljudske umetnosti NSK skupine IRWIN*
Vodstva avtorice razstave dr. Bojane Rogelj Škafar: 17. 6., 5. 10., 24. 10., 3. 12. 2023
- *Človek in čas: Prvih 100*
Vodstvo avtoric Barbare Sosič in mag. Adele Pukl: 22. 6. 2023
Vodstvo avtorice Sonje Kogej Rus: 28. 9., 26. 10. 2023
- *Poljske jaslice*
Vodstvo koordinatorke razstave dr. Nene Židov: 3. 12. 2023

Dnevi odprtih vrat 2023

- Prve nedelje v mesecu, od januarja do decembra
- Kulturni praznik v SEM; 8. 2. 2023
- Mednarodni muzejski dan; 18. 5. 2023
- Poletna muzejska noč; 17. 6. 2023
- SEM 100 let: Praznujmo skupaj!; 22. 6. 2023
- Ta veseli dan kulture; 3. 12. 2023
- Posebni dnevi s prostim vstopom za obiskovalce:
Pustni torek: prost vstop za vse maske; 21. 2. 2023
Teden študentske kulture v SEM; 4.–9. 4. 2023
Teden družine v SEM; 15.–22. 5. 2023
Dnevi odprtih vrat za učitelje in vzgojitelje; 20.–23. 9. 2023
Teden otroka; 3.–8. 10. 2023

Predavanja, okrogle mize, dogodki in andragoški programi za odrasle

- Obisk pustnih likov iz Vrbece; 8. 2. 2023
- Dr. Mira Omerzel - Mirit: Veduni – slovanski šamani ter glasbeniki, zdravilci in učitelji, predavanje; 7. 3. 2023
- Utrinki tradicij: Šege mariborskih Romov ob poroki in otroštvu, predstavitev ob projektu Slovenska romska pot; 6. 4. 2023
- Slovenski teden nakita 2023 – Druženja z oblikovalci ob petih popoldan
Marija Miloshevska; 12. 5. 2023
Jasmina Rojc / Kraški svet Miloshevska; 13. 5. 2023
EHO studio, Aleksandra Atanasovski in Maja Licul Miloshevska; 16. 5. 2023
Jewellery Martina Loncar / Ni vse zlato, kar se sveti; 17. 5. 2023
Dalija Sega / Štirje elementi; 19. 5. 2023
Mimotho in Netis / Kaj imajo skupnega moda, tehnologija in nft-ji?; 21. 5. 2023
- Vračanje kulturne dediščine: Pogledi na repatriacijo in restitucijo v slovenskih muzejih in galerijah, okrogla miza; SEM v sodelovanju z Zvezo zgodovinskih društev; 16. 5. 2023
- Skrb za skupnosti skupaj z njimi: etika sodelovanja, pogovor ob projektu *Taking care. Etnografski muzeji in muzeji svetovnih kultur kot prostori skrbi* (2019–2023); 5. 9. 2023
- Enakost spolov: od-spoljenje spomina in muzejskih praks, delavnica
- SEM in projekt COST – Sledovi kot način za raziskovanje podnebnih sprememb, tehnologij in družbene pravičnosti (TRACTS) v delovnem sklopu Sledovi in družbena pravičnost ter Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije v okviru podoktorskega projekta Z6-3225 »Emancipatorne politike ženskih družbenih gibanj in postsekularni obrat v feminizmu«; 29. 9. 2023
- Živalska simbolika v vzhodnoazijski umetnosti, projekcija videoposnetkov in okrogla miza, Oddelek za azijske študije Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani v sodelovanju s SEM; 29. 9. 2023
- Tečaj čado oz. Pot čaja, tradicionalna japonska umetnost priprave in pitja čaja, poteka ob ponedeljkih, dvakrat mesečno. Tečaj poteka po učnem programu šole Urasenke, ki ga vodita Katja Plavc in Žiga Novak.

247

Seminarji, srečanja, konference

- Zeliščarstvo – nesnovna kulturna dediščina, 6. seminar za etnobotaniko; 22. 4. 2023
- Strokovno srečanje ob obeležitvi 20-letnice Unescove *Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine*; 22. 6. 2023
- Srečanje egiptologov; ob razstavi *Dediščina starega Egipta: Fotografski arhiv*

Güntherja in Ingrid Hölbl; 5. 7. 2023

- 3. konferenca Evropske zveze za azijsko umetnost in arheologijo; srečanje v SEM, predstavitev Skuškovske zbirke in ogled predmetov; 14. 9. 2023

Predstave

Konjske; spremljevalni program 26. Pripovedovalskega festivala; eksperimentalno-pripovedovalski večer študentov podiplomskih študijev AGRFT, ki je nastal ob razstavi *Sveti konji – nebesni jezdec*; pripovedovalci: Matic Ferlan, Kaja Jordan, Zala Reich, Matej Simič, Katja Stojnić, Matija Terglav, Jure Žavbi; 23. 3. 2023

248

Konjske, eksperimentalno-pripovedovalski večer podiplomskih študijev AGRFT na razstavi *Sveti konji – nebesni jezdec* (Dokumentacija SEM)

Filmi

Projekcije v SEM

- Filmi o nesnovni kulturni dediščini v slovenskem registru: *Tradicionalna reja in vzreja lipancev*, *Petje na tretko in četrto*, *Šivanje slamnikov*, *Izdelovanje drevaka*, *nesnovna kulturna dediščina Notranjske*, *Gospa Rezka Mali in trniči*; 15. 3. 2023
- *Mandala v Slovenskem etnografskem muzeju*; premiera dokumentarnega filma Andreja Borisa Mlakarja; 11. 4. 2023

Promocijski videi in avdio 2023

Človek in čas:

- Digitalizacija vsebin na razstavi; promocijski video
- Prvih 100 – predstavitev razstave s Sonjo Kogej Rus
- Zvočni posnetki: ljudske pravljice in povedke za razstavo *Človek in čas: Od ponedeljka do večnosti*
- reportaža dnevnega dogajanja
- napitnica – odprtje prvega dela stalne razstave *Človek in čas: Prvih 100*, osrednje praznovanje; 22. 6. 2023
- slavnostni dogodek
- koncert Čompe

249

Filmi na razstavah v letu 2023

- *Med naravo in kulturo* (3 filmi, 83 enot v kolažih, 24 pesmi)
- *Plečnikova Lectarija* (2 filma)
- *Ljudska umetnost med domom in svetom: Zbirki SEM in NSK* (7 filmov)
- *Mali mojster* (14 filmov)
- *Belo zlato: zgodbe o bombažu* (3 filmi)
- *Vrbišče šjme* (2 filma)

Filmi na spletni strani in YouTube kanalu SEM

- Filmografija SEM (67)
- Galerija pripovedovalcev (62)
- Koordinator varstva NKD (48)
- Mali mojster (14)
- Pust, kralj Evrope / Carnival King of Europe (11)

Spletni program SEM

- Naprej v preteklost, spletna akcija muzejev in galerij #NAPREJVPRETEKLOST, #dobropočutje, #trajnostnirazvoj (april 2023) <https://www.etno-muzej.si/sl/naprejpripreteklost-novice/naprej-v-preteklost-dobropocutje-in-trajnostnirazvoj-spletna-akcija-muzejev-in-galerij>

SEM 100 let, video; 10. 4. 2023

Dr. Tina Palačič: *Belo zlato: Zgodbe o bombažu*, javljanje v živo z razstave; 11. 4. 2023

Barbara Sosič, SEM: Etnobotanika, javljanje v živo iz muzeja; 12. 4. 2023

Sveti konji – nebesni jezdec, video; 13. 4. 2023

Miha Špiček: Orlove ekipe, foto zgodba; 14. 4. 2023

Mali mojster pri oblikovalki stekla, video; 15. 4. 2023

- Naprej v preteklost #praznovanjev muzeju, spletna akcija muzejev in galerij NAPREJVPRETEKLOST / #zimazimabela, #muzejintrajnostnirazvoj, #muzejindobropočutje (december 2023) <https://www.etno-muzej.si/sl/novice/naprej-v-preteklost-2023-vseslovenska-spletna-akcija-muzejev-in-galerij>

Dr. Marko Frelj: Adventni konjički, javljanje v živo; 4. 12. 2023

Mag. Anja Jerin: Prihod Miklavža. Decembrski vpisi v Register nesnovne kulturne dediščine; 5. 12. 2023

Miha Špiček: Zima bela, utrinki fototeke SEM; 6. 12. 2023

SEM 100 let, praznujmo skupaj!, muzejski video; 7. 12. 2023

Dr. Nena Židov: Krakovske jaslce z Unescovega reprezentativnega seznama nesnovne kulturne dediščine človeštva, reportaža z razstave *Poljske jaslce*; 8. 12. 2023

SEM 100 let!

Sonja Kogej Rus: O razstavi *Človek in čas: Prvih 100*, muzejski video; 9. 12. 2023

Dr. Nena Židov: Dobri dedek v polhovki; o dedku Mrazu, obdarovanju ter ustvarjanju njegove enotne podobe, kot jo poznamo; 10. 12. 2023

Glasba v SEM

- Veduni – slovanski šamani ter glasbeniki, zdravilci in učitelji, predavanje z glasbo dr. Mire Omerzel - Mirit in ansambla Vedun; 7. 3. 2023
- Predstavitev priložnostne poštne znamke Slovenskega etnografskega muzeja, nastop kitarista Metoda Banka; 26. 5. 2023
- Plesna delavnica s Faizalom Mostrixxom, podporni program festivala 39; Druga godba; 26. 5. 2023
- SEM 100 let. Praznujmo skupaj!; nastop KUD Božo Račič Adlešiči, koncert Glasbe sveta: Fake Orchestra z gosti, koncert: Čompe; 22. 6. 2023
- Od Johanna Sebastiana Bacha do Alexandra Tansmana; kitarski recital Valeria Celentane, organizator KUD Sestava; 15. 11. 2023

Predstavitve knjig

- *Ponikovske mačkare* avtorja dr. Tomaža Simetingerja, SED; 4. 5. 2023
- *Gormerkanska kniga (1842–1882)*: Kmečka gospodarska knjiga iz Potrne/

Laafelda; knjigo so predstavili zgodovinar Hermann Kurahs iz Radgone/Bad Radkersburga, jezikoslovka Nina Zver z Univerze v Mariboru in etnologinja Jelka Pšajd iz Pomurskega muzeja Murska Sobota; 10. 5. 2023

- *Slovenski etnografski muzej: Prvih sto, 1923–2023*; publikacijo so predstavili direktorica SEM Natalija Polenec, urednica publikacije dr. Bojana Rogelj Škafar, direktorica Direktorata za kulturno dediščino Špela Spanžel in prof. dr. Janez Bogataj; 17. 5. 2023
- *Plečnikova Lectarija*; pogovor z avtorji publikacije je vodila urednica in avtorica razstave dr. Tanja Roženberger, sodelovali so prof. dr. Janez Bogataj, prof. dr. Peter Krečič, Agata Freyer Majaron in Rok Freyer; 24. 5. 2023
- *Govori evropskemu narodu: Orožje za množično poučevanje*; predstavitev knjige, ki jo je uredil Alexander Nym, je spremljala razstavo ob razstavi *Ljudska umetnost med domom in svetom: Zbirki SEM in ljudske umetnosti NSK skupine IRWIN*; sodelovali so dr. Bojana Rogelj Škafar, Peter Mlakar, Alexander Nym, Charles Lewis, Miran Mohar in Lili Anamarija No; 21. 6. 2023
- *Z veslom in peresom po svetu*; pogovor z avtorjem Borutom Korunom je vodil dr. Marko Frelj; 10. 10. 2023

251

Sejmi

Rokodelski SEMenji; 22. 6. 2023

Pedagoški programi in prireditve za otroke in družine

Pripravljata in vodita jih Sonja Kogej Rus in Katarina Nahtigal, pri izvedbah pa sodelujejo zunanji sodelavci in študenti informatorji SEM.

Ustvarjalne delavnice Malega mojstra

- Mozaik: od kamna do podobe; delavnico sta vodila zunanja sodelavca Aljaž Vidraj in Tina Curk, Zavod Modri oblak; 7. 1. 2023
- Ovčka: volnena igračka; 4. 2. 2023
- Med šemami in konji; 8. 2. 2023
- Gregorčki; 4. 3. 2023
- Izdelaj ljubljansko butarico; delavnico je vodila Erna Prijatelj Birk; 1. 4. 2023
- Črno-bele fotografije; delavnico je vodil Blaž Verbič; 6. 5. 2023
- Konji in konjeniki; delavnico je vodila zunanja sodelavka Raša B. Vidmar; 3. 6. 2023
- Samorogi in vilinski konjiči; 17. 6. 2023
- Poslikave pahljač z živalskimi motivi iz Vzhodne Azije; delavnica ob projektu *Evropska noč raziskovalcev – Humanistika, to si ti!*; v sodelovanju z Oddelkom

za azijske študije Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani; delavnico je vodila zunanja sodelavka Lili Saje Wang; 29. 9. 2023

- Zapestnice, stkane s tkalskimi deščicami; 7. 10. 2023
- Leteči konji: igra svetlobe in senc; 4. 11. 2023
- Adventni venčki; 2. 12. 2023
- Samorogi in vilinski konjiči; 3. 12. 2023

Rdeča nit

252

Pripovedovanje za otroke je potekalo vsak tretji četrtek v mesecu od oktobra do maja. Pripovedovalke so Katarina Nahtigal (8x), Irena Plešivčnik (7x), Sonja Kogej Rus (6x), Enja Zobarič (3x).

- Modre starke, pametni starci; 26. 1. 2023
- Pust, maske, rajanje; 16. 2. 2023
- Od Indije do Toga; 16. 3. 2023
- Pot, srečanje, sporočilo; 20. 4. 2023
- Vodnjak, jezero, morje; 18. 5. 2023
- Sreča, orglice in beli zajec; 19. 10. 2023
- Čajnica, krčma, gostišče; 16. 11. 2023
- Fant, petelin in 12 mesecev; 14. 12. 2023
- Modre starke, pametni starci; 26. 1. 2023
- Pust, maske, rajanje; 16. 2. 2023
- Od Indije do Toga; 16. 3. 2023
- Pot, srečanje, sporočilo; 20. 4. 2023
- Vodnjak, jezero, morje; 18. 5. 2023
- Sreča, orglice in beli zajec; 19. 10. 2023
- Čajnica, krčma, gostišče; 16. 11. 2023
- Fant, petelin in 12 mesecev; 14. 12. 2023

Počitniški 3M

Celotredenski počitniški program muzejev na Metelkovi: Narodnega muzeja Slovenije, Muzeja sodobne umetnosti, Slovenske kinoteke, Lončarskega ateljeja SEM in Slovenskega etnografskega muzeja; Počitniški 3M v SEM; 11. 7. in 24. 8. 2023

Obiskovalci SEM 2023 v številkah

V letu 2023 je SEM obiskalo 32.736 obiskovalcev. V primerjavi z letom 2022 to pomeni 38-odstotni porast obiska, število obiskovalcev se bliža številkam iz časa pred koronavirusom. Izpostaviti gre, da je imel SEM v letu 2023 28-odstotni porast števila tujih obiskovalcev.

Obiskovalci še vedno radi obiskujejo muzej na dneve odprtih vrat prve nedelje v mesecu, ko je prost vstop. Največji dnevni obisk je bil zabeležen na celodnevnem praznovanju ob stoletnici SEM (1565 obiskovalcev).

Sistematično delo na programih za skupine, kjer se prepletajo ogledi stalnih in občasnih razstav, se kaže v številu skupinskih obiskov SEM. Obiskalo nas je 340 skupin. Največji delež je osnovnošolskih skupin z različnih koncev Slovenije. Drugače je s programi za vrtce in srednje šole, ki prihajajo najpogosteje iz osrednjeslovenske regije. Za srednješolce izvajamo tudi programe, povezane s predmetom državljanska vzgoja, in celodnevne projektne dneve. Taka sta bila projekta na temo gastronomije za Gimnazijo Bežigrad in projekt *Svetloba in gregorčki* v koledarskem letu za Gimnazijo in Srednjo šolo za fotografijo in oblikovanje. Pri obiskih študentov je pogosto v ospredju karierna rast, zato se s programi poskušamo temu približati in jim predstaviti muzej z različnih vidikov. Za delovanje in razstave SEM pa je bilo zanimanje tudi s strani študentov različnih fakultet po Evropi.

253

Spletni obiskovalci

SEM je zelo aktiven na spletu, v letu 2023 beleži več kot 150.000 spletnih uporabnikov in angažirano komunicira s približno 14.200 sledilci na družbenih omrežjih, ki dnevno sledijo objavam muzeja. Najbolj gledane so digitalne zbirke, razstavní program, dogodki, članki revije *Etnolog* in muzejski oddelki. Ob povečanem zanimanju za nesnovno dediščino vsako leto narašča tudi obisk spletne strani Nesnovna kulturna dediščina, ki jo je obiskalo 19.000 uporabnikov. Na družbenih omrežjih ima SEM na Facebooku 9800, na Twitterju 2280 in na Instagramu 2033 sledilcev.

SEM v medijih

Slovenski etnografski muzej se je v letu 2023 pojavil v več kot 277 medijih s 1170 neplačanimi objavami. Največ objav je bilo na spletu (678 ali 58 %), sledijo objave v tiskanih medijih (308 ali 26 %), na radiu (148 ali 13%) in televiziji (36 ali 3 %). Glede na leto 2022 se je število medijev, ki so poročali o SEM, povečalo za 11,2 % in število objav za 18,6 %.

SEM se je v letu 2023 pojavil v 12 tiskanih oglasih (časopisnih oglasih), devetkrat na plakatnih mestih (TAM TAM, cestni transparent, avtobus, pročelje SEM ...), osemnajstkrat na omrežju Facebook, izdal je dve promocijski kartici, pripravil osem promocijskih videov ter okoli 100 oglasnih bannerjev za splet.

Eden izmed oglasov v središču Ljubljane ob 100 letnici SEM (foto Blaž Verbič, Dokumentacija SEM)

Projekti 2023

EU projekti

- Projekt *Etnografski muzeji in muzeji svetovnih kultur kot prostori skrbi* (*Taking Care: Ethnographic and World Cultures Museums as Spaces of Care*); 1. 10. 2019–30. 9. 2023
- Projekt *Sledovi kot agenda za raziskovanje podnebnih sprememb, tehnologij in družbene pravičnosti TRACTS* (*Trace as a Research Agenda for Climate Change, Technology Studies, and Social Justice TRACTS*); 28. 10. 2021–27. 10. 2025
- Projekt *Slovenska Romska pot* (*Slovenian Roma Route SRR*); 1. 11. 2021 in 28. 2. 2023
- Projekt *Ples kot nesnovna kulturna dediščina: Novi modeli omogočanja participativnih plesnih dogodkov* (*Dance as ICH: New Models of Facilitating Participatory Dance Events*); junij 2022–november 2025
- Projekt *Združimo se! Spodbujanje socialno vključujočega izobraževanja o podnebnih spremembah za odrasle* (*Come Together! Fostering Socially Inclusive Climate Education for Adults*); 13. 11. 2023–12. 11. 2025

ARIS projekti in programi

- *Etnološke raziskave kulturnih znanj, praks in oblik socialnosti*; 1. januar 2022 – 31. december 2027
- *Življenje Skuškeve zbirke: Od dneвне sobe do virtualnega muzeja*; oktober 2023–oktober 2026
- *Biti evropski in protikolonialen: Utopični realizem jugoslovanskega neuvrščenega internacionalizma*; 1. 10. 2023–30. 9. 2026